

Мы стаім на ўзгорку. Над намі
расцілае(ц/цц)а зорны ручнік
Млечнага Шляху. Уздоўж яго
цягне(ц/цц)а сузор(ь/')е Ле-
бедзь. Яно нагадвае сілуэт птуш-
кі. (Паводле М. Бусько.)

спры́яе — дапамагае

Млэ́чны Шлях — мноства зорак, падобнае на свет-
лую паласу, расцягнутую па небе
сілуэ́т — абрыс, контур

Падкрэсліце ў тэксце дзеясловы. Вызначце іх час, лік
і асобу.

Першае і другое спражэнне дзеясловаў. Канчаткі дзеясловаў 1-й асобы адзіночнага ліку

139. Праспрагайце дзеясловы *танцаваць, зляпіць*. Запі-
шыце, выдзеліце канчаткі дзеясловаў.

Я (што раблю?) ..., (што зраблю?)

Ты (што робіш?) ..., (што зробіш?)

Ён (што робіць?) ..., (што зробіць?)

Мы (што робім?) ..., (што зробім?)

Вы (што робіце?) ..., (што зробіце?)

Яны (што робяць?) ..., (што зробяць?)

У форме якой асобы і ліку дзеясловы маюць аднолькавыя
канчаткі? У якіх формах яны маюць розныя канчаткі?

Дзеясловы цяперашняга і будучага часу ў залежнасці ад канчаткаў падзяляюцца на два спражэнні: першае і другое.

140. Разгледзьце табліцы спражэння. Прачытайце дзеясловы ў табліцах.

I спражэнне дзеясловаў

Асоба		Адзіночны лік	Множны лік	
1-я	я	малю ^ю , збяр ^у	мы	малю ^{ём} , збяр ^{ом}
2-я	ты	малю ^{еш} , збяр ^{эш}	вы	малю ^{еце} , збер ^{аце́}
3-я	ён (яна, яно)	малю ^е , збяр ^э	яны	малю ^{юць} , збяр ^{уць}

II спражэнне дзеясловаў

Асоба		Адзіночны лік	Множны лік	
1-я	я	майч ^у , падзял ^ю	мы	майч ^{ым} , падзел ^{ім}
2-я	ты	майч ^{ыш} , падзел ^{іш}	вы	майч ^{ыце́} , падзёл ^{іце}
3-я	ён (яна, яно)	майч ^{ыць} , падзел ^{іць}	яны	майч ^{аць} , падзел ^{яць}

Параўнайце канчаткі дзеясловаў:

1-й асобы множнага ліку I і II спражэння;

2-й асобы адзіночнага ліку I і II спражэння;

2-й асобы множнага ліку I і II спражэння;

3-й асобы адзіночнага ліку I і II спражэння;

3-й асобы множнага ліку I і II спражэння.

Да якога спражэння адносяцца дзеясловы з практыкавання 139?

У 1-й асобе адзіночнага ліку канчаткі дзеясловаў I і II спражэння супадаюць. У астатніх асобах дзеясловы I і II спражэння маюць розныя канчаткі.

141. Прачытайце верш. Як ставіцца брацік да сястрычкі, як клапаціцца пра яе?

Пацешу Верачку

Маленькую с..стрычку я люблю,
пацешу сёння Верачку:
ёй сонечнага зайчыка злаўлю
і прын..су ў люстэрачку.

У. Рунцэвіч.

Спішыце, устаўляючы ў словы патрэбныя літары. Знайдзіце ў вершы дзеясловы. Выдзеліце ў іх канчаткі, вызначце асобу і лік.

У асабовых займенніках вызначце асобу, лік і склон.

Рм Ці ёсць у вас брат, сястра? Як вы клапаціцеся пра іх?

Гаварыце правільна!

[дз']	[дж]
<i>вúдзіць</i>	— <i>вúджу</i>
<i>садзіць</i>	— <i>сadjу́</i>
<i>будзіць</i>	— <i>бadjу́</i>
<i>вадзіць</i>	— <i>ваджу́</i>

142. Дапоўніце сказы дзеясловамі цяперашняга часу 1-й асобы адзіночнага ліку. Выкарыстайце словы для даведкі.

1. Я ... па лесе. 2. Я ... на кветкі. 3. Я ... на пяньку і ... спевы птушак.

Словы для даведкі: *глядзець, хадзіць, слухаць, сядзець.*

143. Прачытайце. Дзеясловы ў дужках пастаўце ў форму будучага часу 1-й асобы адзіночнага ліку. Адгадайце акра-загадку.

Многа нас, сясцёр, расце —
аж чырвона на кусце.
Лекі я. Ласунак я.
І ў варэнні смачная.
На агні (паклекатаць) —
ад прастуды (палячыць).
У. Мацвеенка.

паклекатаць — шумна пакіпець, пабурліць

Спішыце апошні сказ, раскрываючы дужкі. Выдзеліце канчаткі ў дзеясловах.

Рм Дапоўніце сказы патрэбнымі формамі назоўніка-адгадкі. Растлумачце свой выбар.

1. Кустовая ягадная расліна — гэта 2. Пахучыя салодкія ягады гэтай расліны — 3. Адна ягада малін — гэта

144. Прачытайце. Дзеясловы ў дужках пастаўце ў патрэбную форму.

Я вельмі (*любіць*) пакаёвыя р..сліны. Раніцай я ўстаю і (*размаўляць*) з імі. Адзін раз у два дні я (*наліваць*) свой са.. на акне. Удзячныя р..сліны заўсёды ўсыпаны пр..гожымі кветкамі. Я з радасцю (*глядзець*) на іх.

Спішыце тэкст, раскрываючы дужкі. Устаўце ў словы патрэбныя літары. Выдзеліце канчаткі ў дзеясловах 1-й асобы адзіночнага ліку.

Канчаткі дзеясловаў 3-й асобы множнага ліку I і II спражэння

145. Прачытайце верш. Якія пачуцці да роднай зямлі перадае аўтар? Знайдзіце і прачытайце радкі, у якіх выражаецца асноўная думка верша.

Зямля мая

Зямля мая азёрная —
рабіна за акном,
крынічка ціхамоўная,
гасцінны ветлы дом.